

Forord

Ligesom et vulkanudbrud på Island kommer – uden at være specielt planlagt, sådan er denne bog blevet til med samme indre nødvendighed! Den første ansats blev bare et ”blackout”, idet min bærbare computer gik helt i sort, og alt forsvandt. Men også i dette stykke måtte jeg erfare sandheden i Hannas lovsang: ”Herren døder og gør levende, fører ned i dødsriget og fører op, Herren gør fattig og han gør rig...” (1 Sam 2,6).

Nu har redaktøren på forlagsgruppen Lohse, Thomas Bjerg Mikelsen, sat mig under pres – og så kommer det hele som ét glødende varmt udbrud under overskriften ”en flig af nådens trone”. Det hænger naturligvis sammen med min forkærlighed for Kaj Munk og den blå anemone, at titlen nærmest kom flyvende helt af sig selv som: ”en flig af nådens trone” – Den har jeg mødt så mange gange i mit liv – også i tilblivelsen af denne bog. At bogen blev færdig netop til den første dag i marts, er i sig selv et tankevækkende vidnesbyrd herom!

Det skal på ingen måder skjules, at jeg aldrig var blevet færdig til denne dato, hvis ikke min talentfulde, omhyggelige og højtelskede ægtefælle, Bodil, var tiltrådt som redaktør og korrekturlæser. Hun besidder den evne, som jeg ikke har som naturgave, nemlig ”akribi” – præcision og rettidig omhu! Jeg benytter derfor anledningen til at takke hende for et kæmpearbejde med ikke blot korrekturlæsning, men også tilrettelæggelse, ombrydning og redigering af alt det lava, som bare er kommet i det ene udbrud efter det andet! – I samme åndedrag, vil jeg takke både hende og vore fem sønner for udholdenhed og overbærenhed med en somme tider vidt flagrende far. Tak for den tålmodighed og kærlighed, som I altid har udvist. Uden den var jeg intet!

Jeg benytter også denne anledning til at takke teol.dr. Kai Kjær-

Hansen, provst emer. John Ørum Jørgensen og lektor, ph.d. Kurt Larsen (MF) for gennemlæsningen af relevante afsnit, således at de – skønt måske ikke altid enige – så dog kunne føle sig i historisk samstemmighed med det skrevne. Endelig vil jeg takke min altid tjenstvillige og begavede svigerdatter, Lena Wrona Behrens, for tilvejebringelse af forsidefoto samt affotografering af diverse avisudgaver.

Alt, hvad der er skrevet i denne bog, er hentet fra hjertets og mindernes forråd – og hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med!

Gårslev, den 1. marts 2009

Carl P. Behrens

Slægtens rødder

En forårsdag 2008 er vi på vej til et besøg i Vestjylland. På vejen derud laver vi en lille afstikker til Nørre Omme Kirke i nærheden af Spjald. Jeg måtte med egne øjne se min tipoldefars navn på præstetavlen. Ganske rigtigt, han stod der: Jes Lassen Bjerrum (1852-1864). Han stammede fra Bjerrumgaard i Sdr. Farup ved Ribe og blev gift med en Christiane Ursin, som var barnebarn af den magister Georg Ursin, som jeg året efter vores flytning til Lolland fandt på præstetavlen i Nakskov. Det viste sig at være min fire gange tipoldefar, som havde været præst i Nakskov fra 1713-27.

De første år var Jes Bjerrum præst i Egedesminde på Grønland. Men datteren Helga Eulalia Petrea Bjerrum er både døbt og siden konfirmeret i Nørre Omme Kirke. Vi har fra den tid en udskrift af faderens notater i hendes skudsmålsbog, som måske skulle bruges, da hun som 24-årig søger stillingen som husassistent hos slotsgartner Carl Ferdinand Traugot Behrens i Gram. Samme år havde han mistet sin første kone og havde hårdt brug for en duelig kvinde i huset – også til at passe sin 6 år gamle datter, Karen, som blev født, mens han var indkaldt ved Infanteri-Exerceerskolen i København under krigen i 1864. Efter et år sender han et brev med følgende ordlyd til pastor Jes Bjerrum i Nørre Omme Præstegård:

Gram 29. August 1871

Kjære Herr Pastor Bjerrum!

Da jeg i Foraaret dristede mig til at anmode Deres Datter om at komme ned til mig for at være mig til Selskab og Nytte, var det ikke min Hensigt at beholde hende til ud på Eftersommeren, som jo nu dog er sket og derved efterlader et talende Bevis for at hun tilfulde har udført det hende overgivne Hverv. Ja jeg vil ikke lægge Skjul paa at det er hende jeg har at takke for, at jeg i Sommer har gjenvundet en Del af den mig i Sorg og Savn berøvede Livskraft, jeg har ved hendes blide og venlige Omgang, ved siden af den gode Stytte hun har været mig, atter faaet Øinene op for denne Verden, ja, Gud ske Lov! Afmagten har forladt mig og mit sunkne Mod har reist sig. Samtidig med denne Omveksling har en stedse stigende Agtelse for hende fundet Indgang hos mig, vel ogsaa foranlediget ved den Hygge og gode Tone hvorved hun har forstaaet at pryde mit Hus. Nu da vi nærme os Skilsmissen fra hinanden har en anden Følelse banet sig Vei til vore Hjærter, og det er Kjærligheden. Ja, vi elsker hinanden, og idet vi hermed aabenbare dette for Dem er det vor ydmyge Bøn at bede Dem skjenke os Deres faderlige Samtykke og Velsignelse, for at vor Glæde kan fuldkommes og Kjærligheden os forene. I det glade Haab, at De vil optage mig i Deres Børns Tal og skænke mig Deres faderlige Godhed og Tillid, hilser Dem og Deres Børn med barnlig Hengivenhed

Deres

Carl Behrens

På bagsiden af det håndskrevne brev står tilføjet:

Kjære Fader!

Ogsaa jeg beder Dig om Dit Samtykke til Ovenstaaende,
haabende derved, naar Gud Faders Naade og Velsignelse
ellers maa følge os, igjen at opnaa Lykke og Tilfredshed.

Din kjærlige Datter
Helga

Jeg ønsker ikke gjerne at andre end Emma og Thora
skal have noget at vide derom, for det Første.

Samme år blev slotsgartneren gift med Helga – og året efter blev min farfar, Carl Bjerrum Behrens, født som den første af en søskendeflok på otte børn! At vi overhovedet har fået transskriberet de gotiske hieroglyffer, skyldes en grandfætter, Palle Lyck fra Hjerting, som gennem årene har udvist en enorm interesse for Behrens-slægten. Med et sådant brev i hænderne kan man næsten mærke slægtens åndepust i nakken og glæde sig over, at man dengang ikke havde computere, men pen og blæk! Ifølge slægtsforskere vil vores generation kun blive et sort hul i jorden, fordi vi ikke efterlader os andet end forældet it-isenkram med måske helt ulæselige indtastninger?

På min fædrene side har Behrens-slægten været slotsgartnere ved Gram Slot i tre generationer. Min tipoldefar, Johan Friedrich Traugot Behrens

indvandrede omkring 1825 fra Tyskland til Danmark, hvor han fik arbejde ved Brødremenigheden i Christiansfeld. Han blev forelsket i en af de unge piger fra søsterhuset og måtte derefter se sig om efter et lidt mere givtigt arbejde, så han kunne forsørge en familie. Han fik ansættelse hos greven i Gram som slotsgartner. Det gjorde han så godt, at da grevinden fra Gisselfeld den følgende sommer var på besøg og fik friske roser sat i vase på slottets gæsteværelse, kom hun dagen efter og gav slotsgartneren sin ubetingede kompliment for hans dygtige arbejde – og for de velduftende ”gisselfeldroser”! – ”Er der ikke en begunstiggelse, jeg kan vise Dem, hr. Behrens?” spurgte grevinden. ”Jo, Deres Nåde, hvis De kan udvirke hos greven, at jeg får lov at gifte mig, vil jeg være Dem meget taknemmelig!” Få dage efter dukkede grev Brockenhus Schack op i slotsparken og fik en perspektivrig samtale med sin slotsgartner. Den sluttede med ordene: ”Nå, Behrens, skal vi så ikke se at få klaret en lønforhøjelse, så De nu kan gifte Dem med Deres udkårne fra Christiansfeld?” Ikke nok med det. Greven fik i udkanten af slotsparken bygget et lille charmerende hus, som den dag i dag hedder ”Havehuset”. Her kunne den unge nygifte gartner indrette sig med sin familie – og én ko og én gris i kælderen. Ved selvsyn har vi konstateret, at jernringen i kældermuren stadig findes, hvortil koen stod bundet om vinteren. Ligeledes det lille aflukke til grisen, som åd alle madrester fra familien i huset. Morsomt nok har min egen far som ungkarl i Lyngby haft den samme lidenskab med en gris i haveskuret. Den blev fodret med rester fra diverse herberger og hotelkøkkener i nærmeste omegn!

I haven dyrkede min tipoldefar alskens grønsager til eget forbrug. Men siden udviklede gartneriet ved Gram Slot sig til en stor forretning, hvor vognene kørte til både Ribe og Ringkøbing med friske blomster og grønsager. Måske netop derfor blev han på et tidspunkt optaget i den

lokale klan af erhvervsfolk, som gik under betegnelsen: ”Løverne fra Gram!” I min oldefars tid blev der også avlet frø, som blev solgt videre i små fine poser med påtryk: ”C. Behrens – Gulerødder.”

Min oldefar – Carl Ferdinand – kom også på videregående studier med ansættelse i slotsparken Herrenhausen ved Hannover i 1850’erne. Vi har i slægten bevaret hans to dagbøger fra den tid, hvor han blandt andet tegnede og fremstillede Nordeuropas første varmegæsthus med orangerier, hvor man kunne dyrke både citroner og appelsiner. Originaltegningerne findes i dag på Grejsdalens Planteskole, som ejes af min grandfætter, Carl Martin Fisker, som altså er Carl Ferdinands oldebarn. Disse nymodens orangerier fik selveste dronning Victoria af England glæde af, idet hun hver sommer ferierede på sit fornemme lystslot i Nordtyskland. Herrenhausen tilhørte det engelske kongehus. I slægten verserer der vedholdende rygter om, at dronning Victoria engang hos slotsgartner Carl Behrens lånte 300 gulddukater, som han imidlertid aldrig fik tilbage! Ved et slægtstræf i Wolfenbüttel så vi og fik fortalt historien om et originalt håndskrift fra 1100-tallet – et meget fornemt evangelium med dele af Johannesevangeliet, som i et letsindigt øjeblik var blevet foræret til det engelske kongehus. Men da tiden var moden, tilbagekøbte Herzog August Bibliothek i Wolfenbüttel dette unikke og meget værdifulde håndskrift med støtte fra Folkevognsfabrikkerne for hele 32 mio. D-mark på en auktion på Sotheby’s i London. Hvad ville slægtens 300 gulddukater ikke kunne være blevet til med renters rente?!

I slutningen af 1990’erne planlagde vi en slægtstur til Behrens-slægtens oprindelsessted Wolfenbüttel ved Hannover. Foran Trinitatis Kirke står en fornem statue i bronze af et gartnerpar – han med rive og hun med en kurv med blomster. Min bror, Svend, var så overbevist om, at det kun

kunne være vores tipoldeforældre, at han med vores oldefars sværd kappede toppen af en flaske champagne, som på stedet blev udskænket til de fremmødte af Behrens-klanen. Først senere ved et besøg i kirken fik vi at vide, at ca. 1/3 del af menigheden bestod af gartnere, hvorfor statuen af gartnerparret var rejst foran kirken! Men byen var i øvrigt fyldt med Behrens'er – 125 i telefonbogen, og på hovedstrøget var der både en "Behrens-Optik" og en "Behrens-Mode". Min bror og jeg måtte naturligvis ind og købe noget med hjem, og jeg fik tilmed overtalt ekspedienten til at udlevere bøjlen, hvorpå stod trykt med sorte bogstaver: "BEHRENS". Jeg har den endnu hængende som et minde i klædeskabet. Ved festmiddagen om aftenen i den historiske restaurants kasematlignende lokaler med levende lys under middelalderbuerne kunne jeg fortælle om Behrensslægten i Wolfenbüttel. Hos kordegnen ved Trinitatis Kirke havde vi fået oplyst, at der var 18 Behrens'er med på den preussiske side i slaget ved Waterloo 1815. Vi kunne derfor hurtigt konstatere, at dét naturligvis måtte være årsagen til, at selveste kejser Napoleon tabte det berømte slag! Jeg kunne også fortælle, at vores tiptipoldemor havde været marketenderske under slaget – hun havde altså lavet maden til soldaterne. Der var særligt én, som var meget glad for hendes mad – og de to blev siden gift.

På min mødrene side har vi netop hos Nordisk Slægtsforskningsinstitut fået fremstillet en meget omfattende slægtsstudie, som kan berette om min mormors slægt, som alle stammer fra Stiergården i Borris. Min morfar stammer fra en gård ved Nymindegab – og jeg kan huske, at han selv berettede om sin hjemegn oppe ved "æ Gaf!" Morfar var beddingsmester. Han hed Peder Thuesen Pedersen og boede i Vesterhavsgade 33 i Esbjerg, hvor deres 10 børn – fem drenge og fem piger – voksede op.

Fest hos "Behrens Blomster" i Stormgade i Esbjerg i anledning af min farfar, Carl Bjerrum Behrens' 70-års fødselsdag i 1942. Selv står jeg på ølka-sen i forgrunden og mine forældre bagerst i midten.

Fra min barndoms tidligste rejser med sprudlende damptog fra København til Esbjerg husker jeg min elskelige mormor, som tog imod mig ved køkkendøren og hurtigt fik åbnet for dåsen med "Marie-kiks". Når jeg så fik lov at låne den mekaniske kaffemølle, kunne jeg lege sporvogn med håndtaget – lidt frem til højre, så kørte vi, og tilbage, så stand-sede sporvognen. Undertiden kunne jeg få både mormor og mostre op i "sporvognen" – og så gik det ellers bare derudad.

Ved middagsbordet kan jeg endnu se hende for mig: Hun lægger forklædet og siger "vær-så-go!" Alle sætter sig, hun bøjer hovedet og folder hænderne: "I Jæsu nawn går wi te bor's, å spis' å drik' på di' ord, dæ Gu' te ær' os til gawn, så få' wi ma' i Jesu nawn. Amen."

Det var mit livs første bordbøn. Nu synger alle børnebørn om kap, når de om sommeren er til "Flyvende Farmor" på Lolland. En af dem, Oliver, ville ikke spise hjemme en aften, uden at de fik sunget bordbønnen. Forældrene måtte derfor ringe til farfar – og jeg sang den i telefonen: "I Jesu navn går vi til bords, tikke-tikke-tak og lov ..." Se, så forsvandt alle skyer på himlen, og den lille familie kunne spise med god appetit og god samvittighed! –Da vi senere i min barndom flyttede til Fur, indførte også mine forældre den daglige bordbøn og husandagt. Den udvikling har mine to mindre søskende ikke selv oplevet. Men i min erindring er der et før – og et efter! I tiden på Fur fik jeg mit første rigtige møde med Indre Mission og lærte levende missionsfolk at kende.

På barndommens feriebesøg i Esbjerg gik jeg allerede som 4-årig alene fra Vesterhavsgade i zigzag forbi Danmarksgades Skole og om til Stormgade 39, hvor der altid duftede af frisk grønt i binderistuen, hvor alle opholdt sig i dagtimerne. Jeg husker endnu min aldrende farmor sidde i den store røde plysstol med en stråle af spyt hængende som en lang elastik fra den hængende underlæbe og ned på det fine forklæde i hendes skød.